

Соловйова Г.М.

судовий експерт,

Харківський науково-дослідний

експертно-криміналістичний центр

Міністерства внутрішніх справ України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ

Швидкий розвиток ринку споживчих товарів та технологічного прогресу породжує нові можливості для виготовлення матеріалів та товарів аналогічних тим, які вже існують. Деякі з них офіційні та застосовуються законно. Водночас часто матеріали та товари-аналоги використовують для підробки оригінальних виробів. Ця проблема особливо актуальна у контексті розгляду ювелірних виробів. Товарознавча експертиза цієї групи товарів є основою доказової бази судових процесів, які стосуються підробки ювелірних виробів.

Товарознавча експертиза ювелірних виробів вимагає комплексного підходу із застосуванням різних методик, засобів та інструментів. При цьому об'єкт дослідження проходить декілька видів дослідження, спрямованих на визначення основних характеристик ювелірних виробів, які характерні саме для цієї групи товарів. Основними етапами експертизи є:

– Гемологічна експертиза, метою якої є ідентифікація дорогоцінного каменю, перевірка відповідності його характеристик технічним умовам, вказаним на ярлику (за його наявності). При цьому складають опис каменю на основі задокументованих даних.

– Пробірна експертиза, яка передбачає перевірку власне пробірного клейма, його справжності та його відповідності складу металу у виробі.

– Технологічна експертиза, під час якої визначають відповідність виробу нормативно-технічній документації.

– Художня експертиза, яку проводять для визначення художньої цінності виробу, її ексклюзивності чи антикварності.

Базовими методами товарознавчої експертизи ювелірних виробів є: органолептичний (оцінка зовнішніх ознак виробу та вставок), інструментальний (визначення геометричних розмірів, відбитків клейм, маси вставок та власне виробів), розрахунковий (з'ясування маси та форми огранювання вставки за її геометричними розмірами), експрес-метод (контроль проби металу), вартісний метод (визначення вартості виробу відповідно до його характеристик на момент проведення експертизи). При цьому важливою умовою, яку часто ставлять перед екпертом, є збереження цілісності виробу [2, с. 191–192].

У такому разі під час експертизи застосовують засоби, які дозволяють визначити характеристики виробу без пошкодження. Наприклад, це можливо здійснити за допомогою нанесення електроліту на зразок, після чого виріб досліджують за допомогою попередньо налаштованих детекторів. Цей метод дозволяє проводити швидке та ефективно дослідження виробів зі срібла, золота, платини, паладію та їх сплавів. Водночас детектори дозволяють ідентифікувати сплави із вмістом інших дорогоцінних металів, а також не дорогоцінних чорних та кольорових. Можливим є також визначення справжності під час цього дослідження, а саме визначення відхилень складу виробу або виявлення тонких покриттів дорогоцінних металів на малоцінних основах.

Важливим аспектом експертизи ювелірних виробів є дослідження вставок з дорогоцінних каменів, характеристики яких можуть бути визначені під час проведення експрес-діагностики, яка ґрунтується на дослідженні природи каменю за його морфологічними властивостями. При цьому перевіряють:

- вид огранювання і характер включень – з використанням лупи зі збільшенням 10х;
- твердість – інструментальним методом за шкалою Мооса;
- лінійні параметри, у разі, якщо камені є невід'ємною частиною виробу, з'ясовують за допомогою різних механічних та

електричних інструментів (найперше, лупи або мікроскопа з поділками), при цьому масу каменю розраховують за формулами.

Для дослідження дорогоцінних каменів також можна застосувати детектори, дія яких заснована на вимірюванні показників теплопровідності та коефіцієнт відбиття. Вони дозволяють перевіряти справжність каменів та ідентифікувати їх напівкоштовні замітники та імітації. Для підвищення якості результатів дослідження експерти можуть застосовувати рентгеноспектральний, рентгенолюмінесцентний методи і метод оптичної інфрачервоної спектроскопії для з'ясування елементного складу об'єктів.

У разі, якщо виріб не містить пробірних клейм, ярликів або іншої супровідної документації, експертиза відбувається із залученням спеціалістів-гемологів (які досліджують дорогоцінні камені) та фахівців з дослідження металів, сплавів та виробів з них для оцінки кісного та кількісного складу дорогоцінного металу в сплаві виробу. Експерт-товарознавець при цьому вирішує питання класифікації виробу засновуючись на результатах роботи інших експертів та власне товарознавчих дослідженнях [3, с. 135–137].

Визначення дефектів та оцінка їх впливу на вартість виробу відбувається за допомогою органолептичного методу. При цьому застосовують понижуючий коефіцієнт для визначення оцінки і вартості збитку, нанесеного досліджуваному виробу. Доцільним є застосування порівняльного методу для порівняння досліджуваного об'єкта та товару-аналога або близького за складом і цінністю. Наступним кроком є оцінка морального та фізичного зносу, нанесеного ювелірному виробу у процесі експлуатації чи виготовлення. Найпоширенішими дефектами є подряпини, потертості, надколи на виробі та вставках, дефекти різьби на виробих з гвинтовими замками, тощо [1, с. 257–258].

Експертиза ювелірних виробів спрямована в першу чергу на визначення справжності та якості матеріалів, з яких вони виготовлені. Це стосується перевірки складу сплаву, вставок з дорогоцінного каміння, з'ясування художнього чи антикварного значення товару. Дослідження часто вимагає залучення експертів та

спеціалістів з суміжних сфер, результати роботи яких також є інформаційною базою для товарознавчої експертизи.

Список використаних джерел:

1. Бандурин Р. А. Методические аспекты товароведческой экспертизы и оценки ювелирных изделий со вставками из драгоценных камней. *Вестник Брянского государственного университета*. 2015. № 3. С. 257–259.

2. Кобищан Г.Д. Експертиза ювелірних виробів. *Експертні дослідження товарів і послуг*. 2020. С. 191–193.

3. Селиванов А.А. Методика исследования ювелирных изделий со вставками из облагороженных бриллиантов при производстве судебно-товароведческих экспертиз. *Теория и практика судебной экспертизы*. 2015. № 2 (38). С. 135–144.